

Beñat Axiariri elkarrizketa

Urtarrileko arratsalde euritsu batean elkarrizketatu nuen Beñat Axiari Donostiako Okendo Kafetegian. Ez dut inoiz ahaztuko. Donapaleu bere jaioterriko kale, frontoi eta baserrietako abere, motor soinu eta turutekin hasi eta Kongo eta Senegaleko musikari eta poetekin elkarlanera iritsi den 67 urteko abentura miragarria kontatu zidan. Bere burua artisautzat duela esan zidan, eta horrek ekitaldi bakoitzera egokituz inprobisatzeko ikuspuntua ematen diola. Probokaziorik ez duela bilatzen, artea lore baten moduan sortzen baita, prozesu intimo eta garbi batean, artifizialtasunerako lekurik gabe. Hainbat musikari izugarriren berri eman zidan: Pedro Soler, Ramón Lopez, Bernard Lubat, Peter Kowald... Urte guztirako inspirazio eta elikagaia eman zidan, baina, horren guztiaren gaineratik, beti nire baitan eramango dudana esaldi hau bota zuen:

Hemen sarritan esaten da erroak ondo sendotu behar direla lehenik eta gero mundura zabaldu. Baina ni ez nago ados. Ez dut sekula hori egiten duen zuhaitzik ikusi. Zuhaitzean dena aldi berean hazten da, bai sustraiak baita adarrak ere.

Eta borobiltzeko:

Abentura, munduan zehar ibili euskal musika eta kultura herrialde ezberdinetakoarekin uztartuz [...] Euskal kulturak estruktura-tu nau eta aldi berean tresnak eman dizkit. Hori da kultura. Gure bizia eraiki eta sortzeko balio digun tresna multzoa.

Hitz horietan erabat islatuta sentitu nintzen. Ez dago aurren eta, azken batean, nire bizitza osoan mundu eta joera

guztietako musikarekiko izan dudan harremana modu zehatzagoz eta ederragoz adierazterik.

Urrutirago joan gabe, Badok-erako bukatu berri dudan elkarrizketaren protagonista erro sendo eta adar loretsuen adibide ezin hobea da. Maite Larburu hernaniarra bere gurasoen kantuen bitartez maitemindu zen musikaz, eta gero Amsterdamera joan behar izan zuen biolin ikasketak amaitu eta antzinako musika ikerketan eta interpretazioan lan egiteko. Eta bertan aurkitutako jarrera irekiak eroso sentiarazi du barnean zeramatzan abestiak Neighbor bikotearen bitartez plazaratzera ausartu ahal izateko, antzinako folka, Brasileko goxotasuna, raga indiarrak eta pop doinuak euskaraz, gaztelaniaz eta ingelesez nahasten dituen *Ura patrikan* disko liluragarria eratuz.

Axiariren parekoak gutxi dira, bai Euskal Herrian baita kanpoan ere. Horietako bat, nire ustez, Ghedalia Tazartes litzateke. Bere musikaren izaera xamanikoak erabat harrapatu eta hipnotizatu nau hainbat alditan urtean zehar. Irailean Berako Ertz festibalean izan zen, baina zoritxarrez ez nuen joaterik izan. Hor gordetzen dut urteko nire pena handienetako bat. Baina, tira, Urretxun ere badugu gure festibal txikia, eta primeran pasatu nuen hor.

Urretxuko Kalegorrian jaialdia

Garbi dago azken urteetan ikuskizun industriaren eta nolabait izendatzeagatik 'musika undergroundaren' arteko arrakala zabaltzen ari dela. Oraindik ere badira batetik bestera salto egiten duten musikariak, eta zaleok bataz zein bestiaz gozatzea daukagu nahi izanez gero. Baina industriaren ohiko 'pop izar ukiezin + espektakulu erraldoi + prezio elitista (lotsagarri garesti)' formulatik alde egin nahi dutenak geroz eta gehiago gara. Garai bateko makroindustria mikrokudeaketako milioika ekimen txikitik lehertu da. Baldintza duin batzuen barnean, kontzertuaren kontzeptua aldatu eta oro har artistaren eta entzulearen arteko harremana hurbiltzea

da horien guztien helburua. Aipatutako Ertz, Donostia-ko Dabadaba aretoa, Musikaparkean... eta Santa Barbarako Aterpetxeko udako gaugiroan antolatzen den Kalegorrian jaialdia: musikari eta entzuleen arteko gertutasuna bultzatuz, kontzertu, afarirako pintxo eta tarteko dj sesio txukunak entzun eta dastatzeko aukera.

Eta, hain zuzen ere, araudi zurrunik gabeko erosotasun horrek eskaini zizkidan unerik ahaztezinenak.

Alde batetik, Mursego bere saltsan ikusi eta gozatu ahal izatea. Giro aproposalan, Maite Arroitauregi Axiarik aipatzen zuen artisau eta aldi berean azti bihurtzen da, eta bere mila instrumentu, tramankulu, pedal eta grabaketen laguntzaz abesti osoak eta haien zirriborroak margotu, eraiki, desegin eta nahasten ditu gure begi eta belarri txundituen aurrean. Ume sentitzen naiz bere emanaldietan eta ume baten harri-duraz eta liluraz jarraitzen ditut bere trikimailuak. Eta agertokiaren aurrean dantza eta korrika zebiltzan benetako ume horietako bat izan nahi nuke...

Emanaldi izugarri horren ondoren, pintxatzekoak arreta handiz aukeratzen saiatu nintzen eta pozez bete ninduen Mursegok berak abestiak gustukoak zituela esatea eta bereziki William Onyeabor-en *atomic bomb*-aren zale amorratua zela kontatu izana. Erroak sendo, adarrak luze... (Bide batez, Luaka Bop diskoetxeak Onyeaborren diskografia osoa berrargitaratu duela ez nuke aipatu gabe utzi nahi... A ze altxorra!)

Baina Kalegorrianeko jarrera, giroa eta artista, ikusle eta azken batean zaleen arteko nahasketa hoberen adierazten duen ueña Za!-ren kontzertuaren hasieran gertatu zen. Nere dj sesioa Sun Ra-ren *Space is the Place*-rekin bukatzea erabaki nuen, Za! agertokira igo eta instrumentuak probatzen hasi ziren bitartean. Abesti luzea da, eta, kontzertua hastear zegoenez, bolumena jaisten hasi nintzen; baina tronpeta doinu errepikakorak eta erritmoak hor jarraitzen zuten, gero eta ozenago gainera. Nola demontre? Orduantxe nire albora begiratu eta Za! doinu hori jotzen hasi zirela ohartu nintzen... Eta hortik abiatuz, bere jam psikojazzpunk espasmodiko

horietako batean murgildu ginen denok kontzertu guzira. Zuhaitzaren adarrak Saturnora iritsi ziren orduan...

Egia esan, Sun Raren musika nire bidean gurutzatu da beste hainbat alditan aurten, gidari izpiritual baten moduan.

Sun Ra Arkestra Donostiako Trinitate Plazan

Donostiako 49. Heineken Jazzaldiaren ekitaldien artean, Wadada Leo Smith eta Sun Ra Centennial Arkestra ziren niri atentzia gehien eman zidatenak. Bietara joan eta bietan goitik behera asmatu nuela esango nuke. Lehenaren emanaldia, misteriozua, konplexua eta aldi berean xumetasun hunkigarri batez jantzia, nirekin eramango dut betirako. Eta bigarrenen festa/erakustaldi txundigarria, zer esanik ez, 80 urteko musikariek zuzendutako troupe honen emanaldi kosmiko/dantzagarriak hainbat zale 'serio' aztoratu bazituen ere. Horietako batek utzi zidan urte guzti bat laburbiltzeko balioko lukeen irudia: Arkestrako musikariak jotzeari eta dantzatzeari utzi gabe jende artera jaitsi ziren unean, «lotsagarria!!» oihukatuz irteerako bidea hartu zuen zale akademizista irainduarena, hain zuzen ere (eta ziurrenik ez zen bera bakarra izan).

Aurten Sun Raren jaiotzaren lehen mendeurrena ospatzean, bere musikak inoiz baino oihartzun handiagoa izan du medioetan, eta bere kide izandako musikariek Centennial Arkestra horren bitartez sua bizirik mantendu dute. Horri esker hainbat zalek behingoz bere grabaketatan erabat murgiltzeko aitzakia aurkitu dugu, eta neuk behintzat betirako gailurrean kokatu ditut. Izan ere, Sun Rak inork baino hobeto nahasten ditu New Orleanseko festa tradizioa, jazzaren askatasuna, lehen elektronika esperimintuen ausardia, abangoardiako konposizioa, ikuspegi kosmikoa eta aldi berean umorea, joko eta ume baten antzera gozatzeko gogo. Sarritan jazz serioitasun instituzionalarekin edo *cool* estetika hutsalarekin erlazionatzen dugu soilik. Baina, nire ustez, 60ko hamarkada bukaerako free-jazzaren leherketak musika, estetika,

borroka politikoa eta filosofia uztartzean ireki zuen bideak bizirik segitzen du, eta egungo egoeran inoiz baino gehiago, gainera. Etengabeko inspirazio iturria izaten jarraitzen du gaurko eta atzoko disko eta liburu argitalpenetan eta zuzeneko emanaldietan.

Hori da nik gehien maite dudana jazza. Abentura etengabearen norberaren barnea zintzotasunez azaldu eta munduarekin bat egiteko beldurrik ez duena.

Axiarrena bezalaxe.

Arthur Russell-en inguruko irratsaioa

Axiariren esanetan, kultura ezberdinen loturak «zain luminumosen moduan hedatzen dira munduan zehar». Irudi poetiko zoragarri horri helduz, artisten arteko loturak arakatzean ezustekoak eta bide berriak aurkitzea da zale batek izan dezakeen plazer handienetakoa, nire ustez.

Arthur Russell nire musikaririk gustukoenetako bat da, eta Urretxuko gaztetxeko irratirako saio bat egiteko aukera eman zidatenean, bera egin nuen protagonista. Txelista, abeslari, produktore eta konposatzaile honen doinu liluragarrietan murgiltzeak aldioro altxor berri bat azalarazten du itsasoaren hondoa... eta altxor horiek beste zaleekin partekatzea beti da plazer eta harriduraren iturri («nola da posible horren musika ederra existitzea ere?»). Bere *World of Echo* diskoaren izenburuak dioen bezala, abestien oihartzuna ez da inoiz amaitzen, eta loturaz lotura narama aurtengo beste hainbat gertakarietan zehar.

Russellen doinu dantzagarrietan afrobeat-aren taupada dago, eta erritmo kutsagarri hori Fela Kuti handiari zor dio. Fela Kuti nire dj pintxaldi guztietan jartzen dut, urtetik urtera bere musika, bere mezua eta bere indarra geroz eta beharrezkoagoa eta handiagoa iruditzen baitzait.

Rusellek folk-country fazeta txiki bat ere bazuen, eta horretan Jim O'Rourke gogora ekartzen zidala komentatu nuen

nire irratsaioan. Hilabete pare bat beranduago Joseba Irazokiri egindako elkarrizketa batean Jim O'Rourkeren musika izan genuen hizpide eta mirespen sutsuenaren eragile. Tira, Irazokiri 'euskal Jim O'Rourketzat' dudala onartu nion solasaldi hartan, horren handi eta zabala iruditzen baitzait beratarraren gaitasuna.

Indiar ragaren eragina aurki daiteke ere Russellen konposizioetan, baita Robbie Basho gitarra-jotzailearen diskoetan ere. Baina Bashoren ahotsa izan da Irazoki eta Axiari erakarri dituen horretan inspiratutako lankidetzat bat abian jartzera. Zuhaitzaren adarrak gurutzatu egiten dira batzuetan ere.

Baina Irazokirekin izandako elkarrizketa horrek beste ikuspegi interesgarri berri bat ere ekarri zidan. Bere gitarra-jotzaile gogokoenak izendatu ondoren, denak gizonezkoak zirela jabetu nintzen, eta emakumezkoen izenak ere emateko eskatu nion. Azken hilabeteetan, genero aurreiritziak oraindik ere zein indartsuak diren eta gainera kenzeko dagoen zama handiaz jabetzen ari naiz. Atzerapauso bat eman behar dugu gizonok eta emakumezkoek bere lekua gure maila berean hartzen utzi. Hor dira gure Anari, Mursego, Ainara Legardon... Hor dira Sleater-Kinney eta hor da Kim Gordon, Sonic Youth-etik bananduta eta Body/Head bikotea gidatuz, egundoko free-noise-rock kontzertu/astindu bat emanez aurtengo Primavera Sound festibalean.

Akautzteren kontzertua Elgoibarko Sotoko Hotsak Jaialdian

Amaitzeko, eta Azkoitiko mutilak gure artean berriz izatea zenbat pozten nauen esateko besterik ez bada, Akautztek Elgoibarren emandako kontzertua gogora ekarri nahi nuke. Emanaldiaren jarioan murgilduta, estasiszko trantze une amaigabe hura. Zuhaitzaren erroetan, adarretan eta kosmosean aldi berean. 🌸